

VOORSTELLING JAARVERSLAG

20 NOVEMBER 2012

Mijnheer de Voorzitter,
Mijnheer de Minister,
Geachte parlementsleden,
Dames en heren,

We zijn vandaag 20 november 2012. Voor al wie met kinderrechten begaan is, is 20 november een begrip, een symbolische datum. Op 20 november 1989 namen de Verenigde Naties het Internationale Kinderrechtenverdrag aan. De impact van het Kinderrechtenverdrag is enorm geweest en is tot op vandaag van groot belang. Het Kinderrechtenverdrag heeft zijn wortels in een grote verontwaardiging. Een verontwaardiging over hoe kinderen en jongeren lange tijd verwaarloosd zijn, genegeerd zijn in hun erkenning als volwaardig deelnemer aan onze samenleving. Het Kinderrechtenverdrag stoelt daarom op een zeer belangrijke gedachte: kinderen zijn burgers, volwaardige burgers, en genieten dus rechten. Tot op vandaag bestaan hierover heel wat misverstanden. Aandacht vragen voor kinderrechten betekent niet dat kinderen en jongeren voortaan “baas” zouden zijn, laat staan koning of keizer. Aandacht voor kinderrechten betekent ook niet ijveren voor een soort onafhankelijkheids- of vrijheidsbeweging van kinderen. Aandacht voor kinderrechten betekent wel dat we kinderen – alle kinderen - vanaf het prilste begin erkennen als mens, als mens met het recht op een menswaardig bestaan.

Dames en heren,

We zijn intussen 23 jaar verder en vandaag presenteert het Kinderrechtencommissariaat u haar veertiende jaarverslag. We doen dit onder het motto “Rechten werken”. Kinderrechten vinden in steeds meer maatschappelijke domeinen ingang. Er zijn natuurlijk onderwijs, jeugdzorg en justitie. Maar we stellen vast hoe de voorbije jaren ook vanuit de medische wereld, de kunstensector, de architectuur en de sportwereld de aandacht voor kinderen en hun rechten sterk is toegenomen. Al deze domeinen ervaren het kinderrechtenperspectief steeds vaker als een zinvol en sterk perspectief om hun dagelijkse werking en beleid concreet vorm te geven. Het maakt dat ziekenhuizen aan de slag gaan om niet alleen hun ruimtes, maar ook hun praktijken kindvriendelijk in te vullen.

Het maakt dat de sportsector op zoek gaat naar manieren om ook binnen sterk competitieve contexten het belang van het kind centraal te stellen. Het maakt een project als “Gevaarlijk Jong” mogelijk, waar vertegenwoordigers uit de kunstensector en kinderrechtenactoren de handen in elkaar slaan om de samenleving een spiegel voor te houden over wat jong zijn vandaag allemaal betekent en kan betekenen. Al deze initiatieven illustreren keer op keer dat het Internationale Kinderrechtenverdrag een rijk referentiekader vormt, een kapstok die ons toelaat alle kinderen en jongeren maximaal tot hun recht te laten komen.

Als Kinderrechtencommissariaat ondersteunen wij dagelijks deze belangrijke vertalingen van het Kinderrechtenverdrag. We doen dat door mensen te informeren, te adviseren en door te verwijzen. De schooldirecteur die zich zorgen maakt over het ondervragen van een kleuter op school door de gerechtelijke politie, de pleegzorgbegeleidster die vast loopt omdat twee plaatsingsmaatregelen niet kunnen gecombineerd worden, de journalist die vraagt hoe het met het gebruik van foto's van minderjarigen zit. Maar ook kinderen en jongeren zelf, hun ouders en grootouders, missen vaak houvast en zoeken die dan in het belangrijke kader van de kinderrechten. En zit een situatie grondig fout, moet klachtenonderzoek opheldering brengen. We informeren en adviseren uiteraard niet alleen bij individuele vragen en problemen, maar hebben ook een duidelijke focus op meer structurele knelpunten waarmee onze samenleving worstelt. Een mensenrechten- en kinderrechtenperspectief is hier cruciaal. Zo werpt het recht op de ruimst mogelijke ontwikkeling van elk kind een ander licht op de diagnostiek en de behandeling van kinderen met een gedragsstoornis, is het mogelijk om het klachtrecht een plek te geven in instellingen voor jongeren in detentie en krijgt de aandacht voor een degelijke begeleiding van niet-begeleide minderjarige vluchtelingen een dwingend karakter.

Beste mensen,

Vorig jaar ben ik de presentatie van ons jaarverslag met een expliciet positieve boodschap gestart. Ik wil dit ook dit jaar opnieuw doen. Omdat ik ook het voorbije werkjaar veel positieve en constructieve initiatieven gezien, waarbij telkens opnieuw opviel hoe kinderrechten geen leeg begrip zijn, maar een levend en dragend concept. Ik denk aan de zorginspectie en de onderwijsinspectie die voor het eerst de gemeenschapsinstellingen van Mol en Ruislede, maar ook Everberg hebben bezocht en daarbij heel uitdrukkelijk de stem en het perspectief van jongeren een plaats in hun werking hebben gegeven. Ik denk aan het Vlaams Actieplan Kinderrechten dat een antwoord tracht te bieden op de aanbevelingen van het VN-Comité voor de Rechten van het Kind. Ik denk aan het raamwerk Seksualiteit en Beleid van Sensoa en Child Focus dat instellingen toelaat een beleid rond jongeren en seksualiteit te ontwikkelen. Ik denk aan het Vlaams Forum Kindermishandeling dat er heel duidelijk naar streeft om participatie van kinderen en jongeren in hun werking te integreren. Ik denk aan de verantwoordelijken van het Federaal detentiecentrum in Tongeren die binnen een draak van een infrastructuur de aanwezige jongeren toch zo veel mogelijk een toekomstperspectief trachten te bieden. Ik denk aan de studiedag rond handelingsgericht werken waar 600 mensen zich verenigden om na te denken over hoe kinderen en hun directe omgeving een volwaardige plek in de zorg kunnen verwerven. Ik denk aan Stampmedia dat jaarlijks honderden jongeren bij elkaar brengt om nieuws vanuit de blik van jongeren te maken.

Hun laatste magazine over de GAS is trouwens een absolute aanrader. Ik denk aan Plan België dat in samenwerking met Vormen vzw de eerste kinderrechtenschool mee vorm gaf. Ik denk aan Recht-op die op haar jongerenconferentie jongeren zelf aan het woord liet in het nadenken over armoedebestrijding. Ik denk aan de verschillende inloopteams en CKG's die ik het voorbije jaar bezocht en die elke dag opnieuw paraat staan om kinderen en hun gezinnen in vaak zeer kwetsbare situaties te ondersteunen. Niet uit liefdadigheid, maar omdat er vandaag veel mensen zijn die het lastig hebben en omdat deze organisaties het belangrijk vinden dat deze mensen hun menswaardigheid kunnen behouden.

Het zijn er teveel om op te noemen, maar ik wou er toch enkele vermelden. Omdat ik het belangrijk vind dat u weet dat dit vandaag gebeurt. Voorbij de waan van de dag, ligt een samenleving die geen heil ziet in een denken in termen van "wij tegen zij", maar zeer goed beseft dat mensenrechten de enige kapstok vormen om de maatschappelijke problemen waarmee we vandaag worstelen ten gronde aan te pakken. Rechten werken. We mogen daar niet aan twijfelen. Wie werkt vanuit een mensenrechten- en dus ook kinderrechtensperspectief is dus geen "watje", geen vertegenwoordiger van een goedgegelovige wereldvreemdheid. Het is precies zoals Stéphane Hessel, de jongeman van 94 en medeauteur van de Universele Verklaring voor de Rechten van de Mens, het eerder dit jaar formuleerde: "Il ne faudrait pas exaspérer, il faudrait espérer". We moeten niet de gramschap, maar de hoop cultiveren.

Van een grote gedrevenheid en van een groot engagement tegenover kinderrechten, getuigt ook onze nieuwe voorzitter van het overleg- en adviesorgaan van het Kinderrechtencommissariaat, mevrouw Iris Van der Veken. Mevrouw Van der Veken volgde begin deze maand professor Peter Adriaenssens als voorzitter op. Zij is Manager Corporate Affairs Global bij Rosy Blue in Antwerpen en voorzitter van Global Compact Belgium. Ik kom straks bij u terug met het tweede deel van de presentatie van ons jaarverslag, namelijk de belangrijkste knelpunten van het voorbije werkjaar, maar ik geef eerst graag het woord aan mevrouw Iris Van der Veken.

Iris Van der Veken geeft een korte toelichting waarom ze de aandacht voor kinderrechten in onze samenleving vandaag cruciaal en essentieel vindt en waarom het zo belangrijk is dat ook het bedrijfsleven en de industrie meer vanuit een kinderrechtensperspectief hun activiteiten vorm geven.

Geachte aanwezigen,

Als Kinderrechtencommissariaat zijn wij een plek waar kinderen, jongeren, maar uiteraard ook volwassenen terecht kunnen als hun situatie vastgelopen is. Dat vastlopen kan verschillende oorzaken hebben. Er zijn problemen binnen het intermenselijk verkeer, de bestaande regelgeving wordt niet goed toegepast of komt onvoldoende tegemoet aan de actuele vragen, noden en behoeften, of er is gewoonweg te weinig: te weinig kinderopvang, te weinig plaats op school, te weinig zorg op maat, te weinig voogden.

Sabrina is 14. Haar hoofdverblijfplaats is bij haar moeder en twee weekends per maand gaat ze naar haar vader en haar stiefmoeder. Ook de helft van de schoolvakanties is ze bij haar vader. Haar vader en haar stiefmoeder hebben een alcoholprobleem. Het gebeurt vaak dat Sabrina ze bewusteloos aantreft in de zetel. Als haar vader drinkt, is hij ook agressief. Hij slaat Sabrina, trekt haar aan de haren en schopt. Haar stiefmoeder roept en tiert. Sabrina kan het geweld niet meer aan. In een vakantie loopt ze weg bij haar vader en gaat ze terug naar haar moeder. Ze wil dat haar moeder naar de rechter stapt om de regeling aan te passen. Haar moeder wil dat niet omdat ze het financieel niet aankan, omdat een procedure opnieuw een conflict met zich meebrengt en omdat er geen garantie is dat de rechter het omgangsrecht van haar vader zal beperken. Haar moeder vraagt Sabrina om geduldig te zijn tot haar 18e verjaardag. Sabrina zegt dat ze dat niet aankan. Ze wil zelf naar de rechter stappen.

Jonas is 11. De rechter heeft beslist dat hij op internaat moet, door de aanhoudende conflicten tussen zijn ouders na hun scheiding. Het was dat of een plaatsing in een voorziening van de bijzondere jeugdzorg. Toch heeft Jonas alleen bij zijn moeder problemen. Zij leeft de afspraken niet na, voert een juridische strijd en spreekt voortdurend slecht over zijn vader. Bij zijn vader loopt alles goed. Hij is opgelucht dat er tijdens zijn verblijf bij moeder een oplossing is. Toch moet hij ook in de week van zijn vader naar het internaat. Omdat zijn moeder dat anders als een onrecht tegenover haar zou beschouwen. Dat heeft haar advocaat bepleit en de rechter heeft er gehoor aan gegeven om het conflict tussen de ouders niet nog meer te voeden. Jonas ervaart de beslissing als nefast, als een beperking van zijn recht op contact met zijn vader en als een schending van zijn recht om thuis op te groeien. Hij voelt zich gestraft door de houding van zijn moeder. Hij wil ook een advocaat die zijn rechten verdedigt, want hij kan het niet zo goed verwoorden voor de rechter als de advocaat van zijn moeder. Jonas vindt het een ongelijke positie.

Karel is 16. Hij moet een operatie ondergaan. Zijn moeder wil de ingreep laten uitvoeren in Hasselt. Zijn vader is niet akkoord en wil naar het ziekenhuis in Leuven. Karel liet alle onderzoeken al uitvoeren in Hasselt en zijn moeder trof er alle regelingen met de arts. Karel wil ook liever in Hasselt geopereerd worden omdat hij de arts kent en vertrouwt. Daarna kan hij bij zijn mama herstellen. Ook voor de nazorg is dat gemakkelijker. Zijn vader dreigt met een procedure tegen zijn moeder en tegen de arts als die de ingreep uitvoert zonder zijn toestemming. De arts weigert nu de ingreep zonder toestemming van Karels vader. Karel vraagt ons om hem te helpen.

Jonas, 9 jaar, woont in Duffel en heeft een attest voor type 3. De dichtstbijzijnde school met een aanbod voor kinderen met een karakterstoornis is in Duffel zelf, maar die school zit vol. De tweede dichtstbijzijnde school met een gepast aanbod is in Lovenjoel. Daarvoor heeft Jonas dus recht op leerlingenvervoer, maar Lovenjoel ligt op 55 km van Duffel. Normaal duurt het traject ongeveer één uur. Maar in de ochtendspits doet de bus er elke dag bijna drie uur over. Jonas zit elke dag al vóór 7 uur 's morgens op de bus, en komt dikwijls pas tegen 10 uur aan op school. De lessen zijn dan al ruim een uur bezig. Bovendien is Jonas vaak overprikkeld als hij van de bus komt, waardoor hij niet onmiddellijk kan aansluiten bij de les. De inspectie tikte de school hiervoor ook al op de vingers omdat ze de regelgeving over de minimale onderwijstijd niet naleeft.

Al drie maanden woont er een vriendinnetje van mijn zoon van 11 in ons gezin. Het meisje had alleen nog haar moeder maar die is drie maanden geleden gestorven. Terwijl zij in de kliniek lag, hebben wij Katie opgevangen. Na de dood van Katies moeder namen we contact op met de sociale dienst van het ziekenhuis. Zij wisten niet goed wat we moesten doen. Via via kwamen we bij het Comité voor Bijzondere Jeugdzorg terecht. Na onderzoek stelden ze daar vast dat wij goed voor Katie zorgen en dat er geen sprake is van een problematische opvoedingssituatie. Ondertussen krijgen we ook de ziekenhuisfacturen en achterstallige rekeningen van de nutsvoorzieningen van het appartement van haar moeder. Hoe die diensten weten dat Katie nu bij ons woont, is ons een raadsel. Wij willen niet dat het kind met die rekeningen belast wordt. Bovendien moet er iemand in naam van Katie het huurcontract van het appartement opzeggen. Kortom: wij voelen ons alleen gelaten. Wij weten niet hoe we psychisch, financieel en administratief zorg kunnen dragen voor Katie. We willen bekijken of we haar pleeggezin kunnen worden. Ik financier nu alles voor het meisje. De consulent zegt dat ik daarvan niets kan recupereren. Dat het om liefdadigheid gaat. Hoe moeten wij dat aanpakken in het belang van het kind? Wie kan ons helpen? Wie moet ons ondersteunen om de juiste stappen te zetten voor Katie?

Ik ben 16 jaar en verblijf al zeven maanden in de gemeenschapsinstelling. Een jaar geleden kwam ik weer bij mijn moeder wonen in België. Het klikte niet tussen ons en het was beter dat ik thuis wegging. Ik ben gaan aankloppen bij het Comité voor Bijzondere Jeugdzorg. De consulent vond niet meteen een opvangplaats voor mij en ik werd van de ene crisisopvang naar de andere gestuurd. Op een gegeven moment ging ik niet langer akkoord met die oplossingen. Ik wou een plek voor langere termijn: in een begeleidingstehuis, een pleeggezin of een internaat, het maakt mij niet veel uit. Doordat ik mijn akkoord niet meer gaf, stuurde de bemiddelingscommissie mijn dossier naar de jeugdrechtbank. Opnieuw werd ik voor een korte tijd naar twee verschillende begeleidingstehuizen gestuurd. Daar kreeg ik een conflict met een opvoedster. Er kwam geduw en getrek aan te pas. Ik was het zo beu om de strenge regels te moeten volgen. En er was natuurlijk ook die onzekerheid over mijn toekomst. Uiteindelijk werd ik uit het begeleidingstehuis gezet. Toen ik bij de jeugdrechter kwam, was er nog altijd geen plaats voor mij. Hij zegt nu voorstander te zijn van een observatie- en behandelingscentrum. En dat ik daarna doorstroom naar kamertraining. Eindelijk heb ik voor de eerste keer gehoord wat voor mij de plannen op lange termijn zijn. Als tussenoplossing werd ik naar een gemeenschapsinstelling gestuurd omdat ze daar opnameplicht hebben. Het was de bedoeling dat ik daar drie maanden zou blijven. Maar door de wachtlijst ben ik er nu al zeven maanden. Al die tijd heb ik de weg van de gemeenschapsinstelling naar mijn school in Brussel afgelegd. Ik probeer zoveel mogelijk mijn best te doen, maar ik krijg zo weinig terug. De gemeenschapsinstelling is niet de plek waar ik hoor te zijn.

Een 17-jarige Afghaanse jongen wordt subsidiair beschermd als vluchteling. Hij krijgt enkele maanden om het opvangcentrum te verlaten waar hij als niet-begeleide minderjarige verbleef. Hij moet alleen gaan wonen. In Brussel komt hij terecht bij Lisagna. Dat project begeleidt minderjarige erkende vluchtelingen om te integreren in onze samenleving en een zelfstandig leven op te bouwen. Het is een van de projecten in Vlaanderen die met steun van het Europees Vluchtelingenfonds ambulante woonbegeleiding bieden voor alleenwonende minderjarige jongeren. Lisagna wordt alleen maar gefinancierd voor zijn werkingskosten en kan niet instaan voor het levensonderhoud van de minderjarige jongeren.

Als de jongere bij het OCMW aanklopt voor sociale hulp, krijgt hij nul op het rekest. Het OCMW weigert zowel financiële steun als een installatiepremie of steun voor de eerste huurwaarborg. Het argumenteert dat de bijzondere jeugdzorg bevoegd is voor de jongere, want hij is minderjarig. Samen met zijn voogd zal de jongere beroep aantekenen bij de arbeidsrechtbank.

Dames en heren,

Meer aandacht voor rechten van kinderen en jongeren in Vlaanderen is noodzakelijk. In het jaarverslag signaleren we in het derde hoofdstuk een hele reeks knelpunten op een diversiteit aan domeinen waarop kinderen en jongeren vandaag actief zijn. Het ligt niet in mijn bedoeling om vandaag al deze knelpunten te overlopen. Ik wil er wel enkele kort toelichten en bovenal een voorzet geven tot het aanpakken van knelpunten. Want ook dat vindt u in het jaarverslag: adviezen en standpunten die openingen creëren naar een meer kindgerichte aanpak.

Het thema waarover we ook dit jaar de meeste vragen kregen, was echtscheiding. De problemen waarmee we geconfronteerd worden zijn intussen bekend. Het gaat om het niet naleven van de verblijfs- en omgangsregeling, problemen rond schoolkeuze, het weigeren van toestemming tot gezondheidszorg en moeilijkheden die zich voordoen rond de onderhoudsplicht. Het Kinderrechtencommissariaat gelooft in bemiddeling bij scheiding. Bemiddeling kan scheidende ouders helpen om op een gelijkwaardige manier zelf constructief hun conflict op te lossen en hun scheiding te regelen. In bemiddeling staat communicatie centraal zodat er ruimte komt voor een gemeenschappelijke inzet voor de kinderen. We krijgen geen klachten over scheidingen die via bemiddeling verlopen. Het Kinderrechtencommissariaat pleit daarom voor een bemiddelingsaanbod rond scheiding en ouderschap, uitgebouwd via een ruim eerstelijnsaanbod. Dat aanbod moet open staan voor, tijdens en na de scheiding. We zien daarbij de Huizen van het Kind een belangrijke rol spelen. Ook in het wetsontwerp rond de invoering van een familie- en jeugdrechtbank, dat vorig jaar in de Kamer werd goedgekeurd, wordt aandacht besteed aan bemiddeling. We vragen dat er in het bemiddelingsproces ook een plaats is voor de betrokken kinderen. In de familierechtbank zou er plaats moeten zijn voor 'trajectbemiddeling'. Dan informeert een bemiddelaar mensen op een laagdrempelige manier over de verschillende trajecten (bemiddeling, rechtszaak) die tot een oplossing kunnen leiden en gaat hij in op de concrete drempels die mensen zouden ervaren om voor bemiddeling te kiezen.

Ook over onderwijs krijgen wij ieder jaar veel vragen en klachten. Deze gaan over pesten en geweld op school, over ordemaatregelen, schorsen en uitsluiten, maar evenzeer problemen die zich stellen rond het geven van extra zorg en ondersteuning. Wij zijn ervan overtuigd dat een decreet rechtspositie van de leerling in het basis- en secundair onderwijs een belangrijke rol kan spelen in het voorkomen van heel wat problemen. Een decreet lost uiteraard niet alle problemen op, maar biedt wel een houvast en het is dat houvast waaraan we vandaag nood hebben. Mijnheer de minister, u kondigde al in uw vorige beleidsbrief aan werk te willen maken van een mini-decreet rechtspositie. Ik zou u vandaag met aandrang willen vragen om hier echt werk van te maken. Bovendien mag het decreet over de rechtspositie van leerlingen geen minidecreet zijn, waar slechts enkele rechten aan bod komen. Het moet gaan over alle rechten van leerlingen en ouders.

Recht op informatie en inspraak bijvoorbeeld, en recht op redelijke aanpassingen. Leerlingen moeten betrokken worden bij alle beslissingen die hun onderwijskansen bepalen. Ze moeten een beslissing in vraag kunnen stellen, weten bij wie ze daarvoor terecht kunnen en bij wie ze steun vinden. Het decreet moet hun recht op participatie garanderen bij de uittekening, totstandkoming, uitvoering en evaluatie van hun leerproces. Als een school niet ingaat op de inbreng van een leerling of ouder, moet ze dat schriftelijk motiveren. Ouders en leerlingen moeten kunnen rekenen op duidelijke, toereikende en begrijpelijke informatie, en moeten inzage krijgen in alle informatie die de school over hen verzamelt. Het alles omvattende decreet over de rechtspositie van minderjarigen in de integrale jeugdhulp, waaronder ook de CLB's vallen, kan als voorbeeld dienen. Mijnheer de minister, ik denk dat wij beiden de bekommernis over een toenemende juridisering van onze samenleving delen, maar deze bekommernis mag ons niet blind maken voor de problemen die zich vandaag stellen. Het is niet eerlijk dat een minderjarige die opkomt voor zijn rechten als een lastpost of gevaarlijk precedent wordt beschouwd. Maar het is ook niet eerlijk om onze scholen te vragen inclusief te werken zonder hen daar de nodige ondersteuning voor te geven. Er wacht u daar een complexe, maar zeer dwingende en dringende opdracht.

Dames en heren,

Een thema waar we het voorbije jaar sterk hebben op ingezet is de plek van kinderen en jongeren binnen de publieke ruimte. Deze discussie wordt vandaag snel gereduceerd tot de "GAS-discussie", maar omvat natuurlijk veel meer dan dat. De discussie over de Gemeentelijk Administratieve Sancties is een discussie die alle bestuurlijke niveaus van ons land aanbelangt. Mijnheer de voorzitter, het Vlaams Parlement keurde in het voorjaar van dit jaar een resolutie goed die aandacht besteedt aan het recht op spel en de aanwezigheid van kinderen in de publieke ruimte. Het Vlaams Parlement uitte haar onrust en bekommernis over een toenemende onverdraagzaamheid tegen kinderen en jongeren en gaf hiermee een zeer belangrijk signaal. Ik ga mijn hele kritiek op de GAS hier niet opnieuw uit de doeken doen, maar ik wil u wel een primeur presenteren. Net voor het zomerreces nam de GAS-verontwaardiging een hoge vlucht. We hadden nood aan objectieve cijfergegevens. En dat niet alleen over Antwerpen of Gent. We wilden ook wel eens weten wat er nu echt gebeurt in die 309 Vlaamse steden en gemeenten. Daarom stuurden we hen een korte online vragenlijst over de gemeentelijke administratieve sancties bij minderjarigen.

144 gemeenten (= 46%) heeft hierop geantwoord, wat meer dan een behoorlijke respons is. Van deze 144 gemeenten zijn er 100 (of te wel bijna 70%) die inderdaad gemeentelijke administratieve sancties opleggen aan jongeren. De GAS is dus geen uitzonderlijk of marginaal fenomeen. Opvallend is ook dat vele onder hen pas sinds 2012 gestart zijn met de GAS. Wat meteen wijst op de nood aan een stevig kader voor deze sancties. Als gemeenten nu pas beslissen om in te stappen in het GAS-verhaal, moeten we er meteen voor zorgen dat dit onderbouwd kan gebeuren, met aandacht voor de huidige knelpunten van het systeem. Een aantal gemeenten houdt de boot voorlopig af. Omdat de administratieve last in verhouding tot de "opbrengst" te hoog ligt, of omdat ze het vooral een grootstedelijke problematiek vinden.

De redenen die de gemeenten aangeven waarvoor boetes kunnen worden opgelegd liggen sterk uiteen. Het kan gaan van wildplassen, beschadigingen en graffiti tot winkeldiefstal, spijbelen en poortje pik,... Zo zie je maar: de ene gemeente is de andere niet. Het begrip 'overlast' krijgt hier een heel brede invulling, wat de deur lijkt open te zetten naar een mogelijke willekeur. Ook in de wijze waarop de voorgestelde bemiddeling gebeurt kenmerkt zich door een grote diversiteit. Er zijn bemiddelaarambtenaren gevestigd in gerechtelijke arrondissementen, er zijn provinciale ambtenaren, er is de gemeentesecretaris, er is een bemiddelingdienst in kader van jeugdrechtsysteem, of de bemiddeling verloopt door een intercommunale.. Een ernstige bemiddeling opzetten vraagt een investering, zowel in tijd, mensen als middelen. En een inbedding in het GAS-systeem dat ervoor zorgt dat trouw gebleven kan worden aan de principes van bemiddeling: vertrouwelijkheid, neutraliteit en vrijwilligheid. Bovendien vragen we dat bemiddelaars opgeleid worden om te werken met jongeren.

Geachte aanwezigen,

Als vierde en laatste knelpunt voor dit jaarverslag wil ik graag aandacht vragen voor de vaak zeer kwetsbare positie waarin kinderen en jongeren op de vlucht zich bevinden. Uit verschillende signalen stellen we vast dat kinderen met een illegaal verblijfsstatuut minder of zelfs geen beroep kunnen doen op bepaalde sectoren van de jeugdhulpverlening. Zo zien we bijvoorbeeld dat de Comités voor Bijzondere Jeugdzorg problematische opvoedingssituaties erg streng beoordelen als het om niet-begeleide minderjarigen gaat. Dat is deels te verklaren doordat deze jongeren onder de bevoegdheid vallen van de federale overheid. Maar de vraag blijft dan natuurlijk telkens wel wie de onenigheid oplost als het Comité geen hulpverlening start omdat ze oordelen dat het geen POS is? Het Kinderrechtencommissariaat vindt het wenselijk om in die situaties van onenigheid altijd een beroep te doen op de bemiddelingscommissie.

We besteedden dit jaar bijzondere aandacht aan de groep niet begeleide minderjarige asielzoekers die erkend zijn als vluchteling of voor subsidiaire erkenning. Als niet-begeleide minderjarige asielzoekers erkend worden als vluchteling of voor subsidiaire bescherming, rijzen er vaak nieuwe problemen. Dat blijkt uit de klachten bij onze ombudsdienst. Die erkende minderjarigen krijgen niet langer de opvang en begeleiding die ze als asielzoeker hadden. Ze kunnen voor opvang en begeleiding geen beroep meer doen op de diensten van Fedasil. In principe vervalt ook de voogdij en moeten de niet-begeleide minderjarigen een beroep kunnen doen op jeugdhulp. Ze worden geacht hun leven zelfstandig te organiseren, wat voor veel van die jongeren niet vanzelfsprekend is. Vanuit het veld wordt daarom aangedrongen op uitbreiding van de al te beperkte mogelijkheden tot opvang en begeleiding die er nu zijn.

Soms weigert een OCMW jongeren financiële steun (leefloonequivalent). Ze zeggen dat ze die steun wel uitkeren aan erkende vluchtelingen, maar niet aan jongeren met subsidiaire bescherming. Of ze grijpen andere argumenten aan zoals de ernst van de problematiek van de jongere. Als die te ernstig is, zou er actie moeten komen van- uit de bijzondere jeugdbijstand. De negatieve beslissingen over een leefloon- equivalent, of de 'dreiging' van negatieve beslissingen, brengt het hulpverleningsproces van de jongeren in het gedrang. Een naadloos hulpverleningstraject waarin de jongeren vlot overschakelen van een residentiële naar een ambulante werkvorm wordt bijna onmogelijk.

We organiseerden een ronde tafel met het OCMW van Antwerpen als centrale gast. Zij stelden hun project over de opvang van deze groep jongeren voor. Op basis van de resultaten van de ronde tafel wil ik vandaag nog eens heel uitdrukkelijk de noodzaak aan volgende structurele maatregelen bepleiten:

- De structurele uitbouw van begeleid zelfstandig wonen voor niet-begeleide buitenlandse minderjarigen die een erkenning of subsidiaire bescherming kregen;
- Een duidelijke regeling voor de toekenning van een leefloonequivalent aan die jongeren, zodat zij en hun begeleiders niet langer hoeven te kampen met grote ongelijkheden in de benadering door OCMW's en zodat er voor dat leefloonequivalent niet langer een lijdensweg via de arbeidsrechtbank nodig is;
- Een betere regionale spreiding van de opvang en begeleiding van niet-begeleide buitenlandse minderjarigen die een erkenning of subsidiaire bescherming kregen: dat zal ook de continuïteit van de schoolloopbaan bevorderen.

Mijnheer de voorzitter,

Ik wil tot slot graag nog even aandacht besteden aan een vraag die u ons vorig jaar bij de presentatie van ons jaarverslag stelde. U vroeg ons toen op zoek te gaan naar een nieuwe naam voor onze ombudswerking. Wel, we zijn het voorbije jaar op zoek gegaan. Meer nog, uw vraag heeft er mee voor gezorgd dat wij het voorbije werkjaar met het hele team een oefening hebben gemaakt over hoe wij onze kerntaken het best naar onze uiteenlopende doelgroepen vertalen. Ik heb niet de tijd om het hele proces toe te lichten, maar ik wil vandaag wel twee concrete vertalingen van onze denkoefening officieel publiek maken. In onze zoektocht naar een nieuwe naam voor de ombudsdienst dachten wij in eerste instantie aan iets hip en catchy. Tientallen namen zijn daarbij de revue gepasseerd. Van Buzzer, over Klakson, tot Wikikids. Het is geen van deze alle geworden. We hebben uiteindelijk gekozen voor een misschien wat lange, maar wel ernstige en voor kinderen en jongeren gemakkelijk te begrijpen naam. We spreken voortaan over de klachtenlijn van het Kinderrechtencommissariaat. Met de klachtenlijn richten we ons in eerste instantie naar kinderen en jongeren zelf. Maar ook mensen uit hun directe omgeving, ouders, grootouders, en ook professionals kunnen een klacht melden. We zijn er ons van bewust dat het woord 'klacht' vandaag soms een beladen term is. Tegelijk toont onze dagelijkse werking heel sterk de nood van een klachtenlijn aan. We ontwikkelden daarom een nieuwe website waarop kinderen en jongeren heel duidelijk gemaakt wordt hoe en wanneer ze de klachtenlijn kunnen contacteren. Wie een klacht wil indienen, kan dat via e-mail, onze website of het nieuw gecreëerde gratis 0800-nummer: 0800 20 808. Iedere dag tussen 13u en 16u en op dinsdag tussen 18u en 20u is de klachtenlijn van het Kinderrechtencommissariaat op dit nummer bereikbaar. Het is tenslotte belangrijk om te vermelden dat we dit proces niet van op een eiland hebben gevoerd. Het is van in het begin een belangrijk aandachtspunt geweest maximaal het gebruikersperspectief centraal te stellen. Dat betekent concreet dat we ook drie belangrijke partners (Awel, de Kinderrechtswinkel en de Jongeren Adviescentra) een duidelijke plek op de nieuwe website van de klachtenlijn hebben willen geven. We hopen op die manier kinderen en jongeren die vragen of problemen hebben duidelijk wegwijs te maken in het bestaande aanbod.

Samen met de nieuwe website voor de klachtenlijn, ontwikkelden we een nieuwe website voor het Kinderrechtencommissariaat. Deze website richt zich expliciet naar beleidsverantwoordelijken en het middenveld. We hopen op die manier onder meer de Vlaamse volksvertegenwoordigers, hun medewerkers, maar ook medewerkers van kabinetten en administraties op een overzichtelijke manier onze adviezen, dossiers en standpunten aan te bieden. Een blog en een e-zine moeten ons daarbij toelaten om sneller knelpunten en standpunten te communiceren.

Mijnheer de voorzitter,
Mijnheer de Minsister,

U ziet het, wij staan klaar om ook de komende periode problemen die kinderen en jongeren in Vlaanderen treffen te signaleren en aan te pakken. Ik hoop dat ons jaarverslag u in uw belangrijke politieke opdracht weet te inspireren en te motiveren. Er valt in 2013 immers nog heel wat te realiseren. Toon uw daadkracht. Ik vraag u dat in naam van de 1,2 miljoen kinderen in Vlaanderen.

Bruno Vanobbergen
Kinderrechtencommissaris
20 november 2012